

ФЕНОМЕН БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

Основною тенденцією на світовому інвестиційному ринку протягом останніх 10 років було зростання інтересу до ринку творів мистецтва та перетворення предметів мистецтва на повноцінні об'єкти інвестування. Дана тенденція значно посилилась під впливом світової економічної кризи 2008-2009 рр., у зв'язку із недовірою до традиційних об'єктів інвестування та падінням фондових індексів на основних біржах світу. Названі події не лише сприяли динамічному зростанню обсягів торгівлі творами мистецтва, але й структурними зрушеннями на світовому арт-ринку поряд із удосконаленням його інфраструктури. Одним із наслідків цих процесів стало перенесення біржової торгівлі на ринки творів мистецтва, де раніше монопольне становище займали аукціонні доми та галереї.

Біржова торгівля на міжнародному арт-ринку відбувається у двох формах:

1) торгівля акціями аукціонних домів та інших учасників ринку на фондових біржах світу. Таку інформацію надає агенція Skate's Art Market Reseach, яка веде статистику щодо операцій з цінними паперами компаній, основні прибутки яких генеруються на арт-ринках (таких, як Sotheby's з лістингом на NYSE; Artprice.com на Euronext Paris; Artnet на Frankfurt Stock Exchange; Collectors Universe з лістингом на NASDAQ; Stanley Gibbons на LSE та ін.). Станом на 29.02.2012 р. їх сукупна ринкова капіталізація склала \$4,3 млрд.¹

2) функціонування арт-бірж, де торгують частками творів мистецтва.

З економічної точки зору, біржа – це постійно діючий ринок масових замінних цінностей, який функціонує за визначеними правилами, у конкретному місці та призначений час². Оскільки твори мистецтва не є масовими активами, дане визначення біржі не може бути застосоване до арт-ринку. Більш прийнятним для нього, на нашу думку, є підхід з позицій фондової біржі – ринку, на якому купуються та продаються цінні папери, а ціни на них визначаються попитом і пропозицією³.

Виходячи з наведеного вище, арт-біржу можна визначити як організований ринок, де предметом купівлі-продажу служать частки у творах мистецтва інвестиційної якості, а ціни встановлюються у результаті співвідношення між попитом та пропозицією з боку інвесторів та колекціонерів.

¹ Skate's Art Market Reseach. Art Stocks and Funds [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.skatepress.com/index.php?cat=2>.

² Сохацька О.М. Біржова справа: Підручник. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – С.18.

³ Там само. – С.603.

Появу першої з них (Art Exchange, м. Париж) у січні 2011 р. зумовило дві основні причини. По-перше, зростаючий попит з боку інвесторів, які прагнуть диверсифікувати ризики на ринках традиційних активів. По-друге, бажання французьких інвесторів уникнути сплати податку на багатство (ISF), яким у Франції обкладаються фізичні особи з сімейним статком понад €790 тис. (до об'єкта оподаткування донедавна планували додати й вартість придбаних предметів мистецтва).

На даний момент у світі вже налічується 2 арт-біржі в Європі (Art Exchange у Франції та Split Art в Люксембургу) і 6 арт-бірж у Китаї (Tianjin Cultural Artwork Exchange, Zhengzhou Cultural Art Exchange, Shenzhen Culture Assets and Equity Exchange, Chengdu Culture Equity Exchange, Shanghai Culture Assets and Equity Exchange, South Cultural Equity Exchange).

Правила торгівлі на арт-біржі наступні. Біржа продає частки у праві власності на предмет мистецтва, при цьому мінімальна частка складає 10% від вартості твору. Основні об'єкти торгівлі – картини, скульптура, фотографії, відеоінсталяції. Вартість твору складає не менше €100 000 (\$130 000). Механізм інвестування на арт-біржі аналогічний до фондового ринку – інвестор може розмістити на біржі заявку на купівлю чи продаж часток, комісія при цьому може становити близько 0,5% за кожну транзакцію, а прибуток формується на основі цінових різниць⁴.

Арт-біржі мають цілу низку переваг над традиційними аукціонними ринками:

- забезпечення вищої прозорості та ліквідності;
- можливість брати участь в торгівлі невеликим інвесторам, які раніше не мали доступу до ринку;
- отримання спекулятивного прибутку на основі цінових різниць;
- нижчий рівень ризику;
- нижча комісія, ніж на аукціонах.

Водночас, вони не позбавлені недоліків: неможливість задовольнити мотив «радість володіння», купуючи лише частину роботи; можливість змусити інших інвесторів поступитися своїми частками, лише маючи в наявності 80% викупленого твору.

Підсумовуючи, зауважимо, що біржова торгівля буде ефективною для усіх учасників арт-ринку лише за умови існування налагоджених регуляторних механізмів, що підтвердив досвід Split Art в Люксембургу, якому вдалося стати провідним центром міжнародної торгівлі творами мистецтва в Європі.

⁴ Art Exchange [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.aexchange.net>.